

Roks yttrande En förbättrad elevhälsa SOU 2025:113

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, Roks, är den äldsta och den enda riksorganisationen som enbart samlar kvinnojourer och tjejjourer. Vi är en separatistisk och feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors, tjejer och barns livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambandet mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen i dessa frågor. Roks ser att alla kvinnor och tjejer riskerar att utsättas av mäns och killars våld, men att livsvillkor och livsutrymme kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer oss och de erfarenheter som förenar oss. Roks ser att alla som upplever och utsätts för våld ska ses som brottsoffer, därför är det viktigt för oss att synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor. Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinnojourerna och tjejjourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns och killars våld. För att stötta och hjälpa henne krävs att vi påverkar reformerna.

Sammanfattande synpunkter

Roks tillstyrker i huvudsak slutbetänkandet från utredningen om en förbättrad elevhälsa. Rapportering om ökad psykisk ohälsa bland unga är alarmerande, särskilt bland unga kvinnor och tjejer. Skolan och elevhälsan har ett centralt och viktigt uppdrag i att förebygga ohälsa och även kunna identifiera och erbjuda adekvat stöd och hjälp.

Tidig upptäckt av psykisk ohälsa, otrygga hemförhållanden, våldsutsatthet, sexuella övergrepp, mobbning, ensamhet och andra utmanande och traumatiserande erfarenheter är avgörande för att barn och unga ska få rätt stöd i tid. Roks ser därför positivt på att förstärka kompetensen hos elevhälsoteamen, öka tillgängligheten för elever samt förbättra samverkan mellan skola, socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Roks anser dock att utredaren inte tillräckligt uppmärksammar de särskilda utmaningar som många tjejer möter. Tjejer och unga kvinnor upplever ofta en stark press som är kopplad till prestation, perfektion, utseende och social bekräftelse. Ofta finns tydliga förväntningar om kroppsideal och utseende för tjejer. Sociala medier förstärker dessa krav och förväntningar och innebär samtidigt en ökad risk för sexuella trakasserier, grooming, exploatering och andra former av övergrepp.

Roks vill även poängtera att tjejers psykiska ohälsa och neuropsykiatriska svårigheter ofta tar sig andra uttryck än hos killars. Tjejer tenderar i högre grad att internalisera problem, vilket kan resultera i att symtom förbises eller upptäcks för sent. Roks anser

därför det problematiskt att kön och könsspecifika erfarenheter inte tydligt beaktas i betänkandet.

Roks vill vidare understryka vikten av en sammanhållen och tydlig undervisning om sexualitet, samtycke, relationer och våld.

Denna kunskap är essentiell för att förbereda unga för livet som vuxen. Barn och unga behöver kunskap för att kunna utveckla sunda relationer, förstå sina rättigheter och identifiera destruktiva och våldsamma beteenden. Roks ser negativt på att dessa frågor föreslås integreras i olika ämnen istället för att bli en tydligare och samlad del av skolans undervisning.

I en digital miljö exponeras barn och unga blixtnabbt för pornografi, sexuellt våld, digital exploatering och skadliga normer. Skolan bör därför ge elever konkreta verktyg för att sätta gränser, förstå innebörden av samtycke och skydda sig mot övergrepp och destruktiva relationer och influenser.

Roks synpunkter

6.1 Elevhälsans syfte och uppdrag

Roks välkomnar att elevhälsans syfte och uppdrag förtydligas och breddas, samt att förutsättningar skapas för att stödja elevernas lärande, hälsa och utveckling.

Tjejer utsätts för våld, både i och utanför skolan. Tjejjourerna möter tjejer som utsätts för våld av killar i samma klass, manliga lärare och pappor i hemmet. Elevhälsans uppdrag och syfte behöver därför också inkludera en minskning av tjejers våldsutsatthet. Tjejer behöver få information om det systematiska våldet, vart de kan vända sig för stöd samt hjälp med att bearbeta sin utsatthet. Även om våldet kan inkluderas i elevers fysiska, psykiska och sociala hälsa så är det inte tillräckligt eftersom våldet mot tjejer i många fall försvinner i det strukturella våldet.

Skolan är för vissa elever den enda platsen där en given struktur och ordning råder, vilket kan kännas befriande. Skolans och elevhälsans uppdrag sträcker sig på detta sätt utanför själva skoldagen. Även för de tjejer som riskerar att skickas utomlands för eventuellt tvångsgifte eller könsstympning är det av största vikt att frågor kring detta ställs av elevhälsan och annan skolpersonal.

Därför behöver *elevhälsans uppdrag och syfte inkludera arbete mot killars och mäns våld mot tjejer*, och *Jämställdhetsmyndigheten behöver inkluderas i regeringens uppdrag* att ta fram föreskrifter om elevhälsans uppdrag och syfte.

Elevhälsans roll i sexualundervisningen

Det går inte att stärka elevhälsan genom ett förtydligt syfte och uppdrag, eller genom ökade resurser och större tillgång till elevhälsan, samtidigt som sexualundervisningen försvagas. Detta är en annan utredning och process, men de hänger ihop.

Sexualundervisningen är en central del av skolans förebyggande arbete och en viktig plats där elever får kunskap om sexualitet, samtycke och relationer. För många elever är skolan den enda plats där de får tillgång till sådan information på ett strukturerat sätt.

Att stärka elevhälsan samtidigt som sexualundervisningen försvagas riskerar därför att motverka syftet med elevhälsans arbete. För att elever ska få rätt stöd och förutsättningar att må bra behöver arbetet vara sammanhängande och bygga på både förebyggande och stödjande insatser. Kunskap om samtycke, relationer och sexualitet är en viktig del i att förebygga utsatthet och främja elevers hälsa och trygghet.

Sexualundervisningen och elevhälsan

Det går inte att stärka elevhälsan genom ett förtydligt syfte och uppdrag, eller genom ökade resurser och större tillgång till elevhälsan, samtidigt som sexualundervisningen försvagas. Sexualundervisningen är en central del av skolans förebyggande arbete och en viktig plats där elever får kunskap om sexualitet, samtycke och relationer. För många elever är skolan den enda plats där de får tillgång till sådan information på ett strukturerat sätt.

Att stärka elevhälsan samtidigt som sexualundervisningen försvagas riskerar därför att motverka syftet med elevhälsans arbete. För att elever ska få rätt stöd och förutsättningar att må bra behöver arbetet vara sammanhängande och bygga på både förebyggande och stödjande insatser. Kunskap om samtycke, relationer och våld är en viktig del i att förebygga utsatthet och främja elevers hälsa och trygghet.

Roks kan endast se att elevhälsan stärks om sexualundervisningen inte bara bevaras, utan också förstärks. Det innebär att undervisningen inte enbart behöver omfatta sexualitet, samtycke och relationer, utan även inkludera samtal om våld, vilket är en del av många tjejers erfarenheter i skolan.

För många tjejer är våld och utsatthet en del av deras vardag, både i och utanför skolan. Därför behöver sexualundervisningen ge elever kunskap om våld, gränser, makt och rättigheter, samt information om vilket stöd som finns att få. Ett sådant arbete är centralt för att stärka både elevhälsan och elevernas trygghet och välmående.

Rektors ansvar för elevhälsan

Rektors ansvar och styrning är en förutsättning för att samverka mellan elevhälsan och skolans övriga verksamhet ska fungera. För att rektorn ska kunna leda och samordna elevhälsans arbete krävs kunskap om mäns och killars våld mot tjejer samt förståelse för hur våld påverkar elevers hälsa, trygghet och skolgång.

Därför behöver sexualundervisningen kvarstå i läroplanen. Sexualundervisningen är en viktig del av skolans förebyggande arbete och bidrar med kunskap om sexualitet, samtycke, relationer och våld. Utan denna kunskap försvåras rektorns möjligheter att fullfölja sitt uppdrag att leda och samordna en elevhälsa som kan möta elevernas verkliga behov.

I detta ärende beslutade ordförande för Roks Adine Samadi beslutat. Katja Åsbäck von Meyburg, styrelseledamot i Roks, har varit föredragande.

Stockholm den 18 maj 2026

**Adine Samadi
Ordförande Roks**